

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Економіки підприємства та організації підприємницької діяльності
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ___ ” _____ 2020 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр**

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою «Економіка підприємства та організація
підприємницької діяльності»

на тему:

**«ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ
В ТОВ «АКАДЕМІУМ»**

Виконавець:

студент факультету ФЕУП

Шевченко Дмитро Олександрович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Кошельок Галина Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2020

ЗМІСТ

стор.

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СОБІВАРТОСТІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ	7
1.1 Економічна сутність собівартості як ключового показника діяльності підприємства.....	7
1.2 Класифікація та склад витрат на підприємстві	13
1.3 Методичні підходи до калькуляції собівартості медичних послуг в Україні	21
 РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВИТРАТ ТА СОБІВАРТОСТІ ПОСЛУГ ТОВ «АКАДЕМІУМ».....	30
2.1 Характеристика діяльності підприємства та його основні показники діяльності	30
2.2 Аналіз складу, динаміки та структури витрат підприємства	35
2.3 Аналіз рівня витрат на 1 грн наданих послуг	45
 РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВА	55
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Собівартість продукції (послуг) – один з основних показників діяльності підприємства, який характеризує ступінь використання виробничих ресурсів та є одним із найважливіших критеріїв для оцінки ефективності компанії в цілому. Собівартість безпосередньо пов'язана із ціною готового виробу чи послуги, що надається. Це проявляється в тому, що вона є основою ціни товару і водночас обмежує господарську діяльність, оскільки жодне підприємство не зацікавлене у реалізації товарів чи послуг, ринкова ціна яких є нижчою за собівартість. Зменшення величини собівартості збільшує можливості підприємства за рахунок зниження цін стимулювати попит та підвищувати конкурентоспроможність своєї продукції, а також збільшувати прибуток, який є основою метою діяльності підприємств.

Аналіз собівартості продукції та послуг, а також пошук можливих резервів і шляхів її зниження є вкрай актуальним в сьогоденних умовах нестабільної ринкової кон'юнктури та гострої конкурентної боротьби між компаніями за споживачів. В даному показнику відображені витрати операційної діяльності підприємства за основними напрямками роботи. Зниження собівартості товарів та послуг сприяє підвищенню гнучкості підприємства в проведенні цінової політики, поліпшенню фінансово-економічного стану підприємства, а також є передумовою для зростання ефективності діяльності компанії в цілому. Таким чином, собівартість є важливим компонентом аналізу господарської діяльності підприємств.

Вивченням проблем собівартості продукції та аналізом можливих шляхів її зниження займалися такі вітчизняні вчені як О.М. Остапенко, Л.Г. Цимбалюк, Н.П. Скригун, О.С. Явтушенко, В.С. Лень, Т.В. Розіт, О.О. Одношевна, В.А. Кучер, Т.В. Лівощко, О.І. Котикова, О.Л. Загорнянська та ін. Проблеми калькуляції собівартості медичних послуг розглядаються в наукових роботах В.Д. Долота, І.В. Венедіктової, С.В. Сороки, М.І. Воронцової та інших. Водночас, огляд наукових праць дозволив констатувати, що окремі питання вивчені недостатньо і потребують подальшого вивчення.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є пошук та економічне обґрунтування шляхів зниження собівартості медичних послуг ТОВ «Академіум» на підставі проведеного аналізу господарської діяльності підприємства та його фінансових показників.

Для досягнення головної мети кваліфікаційної роботи в процесі дослідження необхідно вирішити наступні завдання:

- дослідити економічну сутність собівартості, її види та вплив на конкурентоспроможність підприємства;
- розглянути класифікацію та склад витрат на підприємстві за різними ознаками;
- обґрунтувати теоретико-методологічні підходи до формування собівартості медичних послуг в Україні;
- надати характеристику та провести аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Академіум»;
- проаналізувати структуру та динаміку витрат підприємства;
- провести аналіз витрат на 1 грн наданих послуг;
- розглянути напрямки зниження собівартості та запропонувати заходи, спрямовані на зниження собівартості послуг підприємства.

Об'єктом дослідження є господарська діяльність ТОВ «Академіум» у напрямку калькуляції та зниження собівартості послуг.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування собівартості послуг і шляхи її зниження.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися наступні методи: діалектичний (під час пошуку, систематизації та обробки інформації); порівняння (для зіставлення даних у динаміці); системний аналіз (аналіз економічного стану досліджуваного підприємства); методи економічного аналізу (метод ізольованого впливу факторів при проведенні факторного аналізу витрат на 1 грн наданих послуг); розрахунково-аналітичний; методи економіко-статистичного аналізу з використанням ЕОМ: графічний, табличний, класифікації, зведення та групування даних.

Інформаційною базою дослідження є нормативно-правові акти України з питань калькуляції собівартості продукції та послуг, статистичні довідники, фінансова звітність ТОВ «Академіум» за 2017-2019 рр., матеріали науково-практичних конференцій, монографій, наукових статей, професійних періодичних видань, підручники з економіки вітчизняних та зарубіжних авторів, електронні ресурси.

Апробація результатів роботи. Основні положення і результати досліджень доповідалися автором і обговорювалися на восьмій Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 13-14 вересня 2019), на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції» (м. Одеса, 23 жовтня 2019) та на III міжвузівській науково-практичній конференції «Незалежна Україна: вектори політичного та соціально-економічного розвитку» (10 квітня 2019). Результати кваліфікаційної роботи використано при здійсненні науково-дослідної роботи Одеського національного економічного університету за темою: «Оптимізація підприємницької діяльності на основі бізнес інжинірингу» (номер державної реєстрації 0118U001131), де автором визначено шляхи зниження собівартості продукції за допомогою інжинірингових послуг.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього рівня бакалавра опубліковано 4 статті:

1. Аналіз матеріальних витрат ПрАТ «Стальканат-Сілур» та шляхи їх зменшення // Збірник науково-практичних статей. Одеський національний економічний університет. Обліково-економічний факультет (кафедра економічного аналізу). 2019. С. 210-214.

2. Аналіз методів внутрішнього ціноутворення підприємства // Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. 2019. №31. Том №2. С. 238-241.

3. Особливості планування собівартості продукції в сучасних умовах господарювання // Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. 2019. №31. Том №2. С. 255-258.

4. Шляхи зниження собівартості продукції на українських підприємствах // Науковий студентський вісник. Одеський національний економічний університет. Факультет економіки та управління підприємництвом. 2018. №29. С. 161-165.

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто теоретичні підходи до визначення терміну «собівартість», обґрунтовано необхідність зниження собівартості для досягнення високих конкурентних позицій, наведено класифікацію та склад витрат підприємства відповідно до чинних нормативно-правових документів та господарської практики, а також представлено особливості калькуляції собівартості медичних послуг.

Другий розділ кваліфікаційної роботи присвячено аналізу господарської діяльності ТОВ «Академіум» у цілому, надана характеристика основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства, розглянута динаміка та структура витрат протягом 2017-2019 рр., проаналізована структура собівартості послуг компанії, проведений факторний аналіз витрат, що впливають на 1 грн наданих медичних послуг.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи на підставі проведеного аналізу визначено можливі підходи та напрямки щодо скорочення витрат підприємства, запропоновано заходи, спрямовані на зниження собівартості медичних послуг та підвищення ефективності діяльності.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (40 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 73 сторінки комп'ютерного тексту. Основний зміст викладено на 69 сторінках. Робота містить 10 таблиць та 5 рисунків.

ВИСНОВОК

У кваліфікаційній роботі бакалавра розглянуто теоретичні аспекти калькуляції медичних послуг, досліджено господарську діяльність ТОВ «Академіум», запропоновано заходи для зниження собівартості медичних послуг та підвищення ефективності підприємства.

На основі узагальнення матеріалів дослідження одержані наукові та практичні результати, за якими можна зробити висновки відповідно до поставлених у роботі завдань.

1. Собівартість продукції належить до найважливіших якісних показників, які в узагальненому вигляді відображають всі сторони господарської діяльності підприємств. Сьогодні науковці по-різному трактують термін «собівартість», однак серед них можна виділити певні спільні риси. Так, найбільш поширеним є трактування собівартості як грошового вираження затрат підприємства на виробництво та реалізацію продукції. Економічне значення зниження собівартості продукції підприємства полягає у збільшенні прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства, у появі можливості для матеріального стимулювання робітників, а також у поліпшенні фінансового стану підприємства. Для коректного обліку витрат, що відносять на собівартість продукції (робіт, послуг), підприємства використовують планові калькуляції, а також кошториси витрат за окремим підрозділами підприємства.

2. Витрати підприємства класифікуються за низкою ознак, кожна з яких так чи інакше використовується в процесі калькуляції собівартості. Найбільш поширеними та важливими є класифікації витрат за економічними елементами та за статтями калькуляції. Перша класифікація затверджена на законодавчому рівні та у нормативно-правових документах, що регламентують порядок обліку витрат на підприємстві. Друга з названих класифікацій складається на кожному підприємстві в довільному порядку залежно від сфери його діяльності та галузі економіки. Саме це групування дає змогу точно визначити кількість та вартість ресурсів, необхідних для виготовлення одиниці продукції чи надання однієї послуги.

3. Медичні послуги, як специфічний вид діяльності, мають власні методичні підходи та особливості при калькуляції собівартості. Розрахунок собівартості медичних послуг, зокрема, передбачає поетапний розподіл витрат допоміжних та адміністративних медичних підрозділів на собівартість послуг, що надаються основними клінічними підрозділами закладу охорони здоров'я. Дана методика має назву «step-down», вона затверджена на законодавчому рівні та є обов'язковою у використанні бюджетними медичними закладами. Водночас, діяльність з обліку собівартості у медичних закладах приватної форми власності регламентується лише національними стандартами бухгалтерського обліку (П(С)БУ).

4. Об'єктом дослідження виступає господарська діяльність товариства з обмеженою відповідальністю «Академіум». Це сучасний медичний центр, заснований в 2017 році, що спеціалізується на наданні послуг у сфері репродуктивної медицини. Протягом невеликого періоду часу клініка мала змогу завоювати прихильність чималої кількості пацієнтів за допомогою надання широкого спектру медичних послуг у галузі репродуктивного здоров'я та високого рівня сервісу. Аналіз показників фінансово-економічної діяльності підприємства показав, що ефективність діяльності підприємства є неоднозначною: у 2017 році підприємство було збитковим через необхідність великих інвестицій при відкритті клініки. Однак у 2018 році ефективність діяльності підприємства суттєво підвищилася – підприємство отримало чистий прибуток, а темпи зростання чистого доходу суттєво перевищили темпи зростання загальних витрат. Водночас у 2019 році спостерігається часткове зниження ефективності діяльності, що проявляється у зниженні рентабельності та перевищенні темпів зростання витрат над темпами зростання доходу. Дана ситуація обумовлює необхідність подальшого аналізу витрат підприємства.

5. Аналіз структури та динаміки витрат підприємства показав, що більша частина поточних витрат припадає на собівартість наданих послуг. При цьому питома вага адміністративних витрат та витрат на збут щорічно знижується. Дана тенденція є позитивною, оскільки свідчить про недопущення зростання

позавиробничих витрат у структурі загальних витрат підприємства. Аналіз структури собівартості послуг показав, що медичні послуги підприємства є матеріаломісткими, оскільки більша частина затрат компанії припадає на матеріальні витрати. При цьому на підприємстві спостерігається щорічне зростання витрат за кожним економічним елементом витрат.

6. Для аналізу собівартості послуг підприємства було проведено аналіз рівня витрат на 1 грн наданих послуг за 2017-2019 рр. за основною послугою підприємства – екстракорпоральним заплідненням. Розрахунки показали, що у 2018 році порівняно із 2017 роком рівень витрат на 1 грн наданих послуг зменшився на 0,67 грн або на 42,9 %, що є позитивною тенденцією. Однак у 2019 році порівняно із 2018 роком спостерігається протилежна тенденція, а саме зростання даного показника за 0,03 грн або на 3,37 %. Факторний аналіз рівня витрат на 1 грн наданих послуг, що був проведений за допомогою методу ізольованого впливу факторів, показав, що збільшення постійних витрат викликало зростання показника на 0,17 грн, а збільшення питомих змінних витрат обумовило зростання рівня витрат на 1 грн наданих послуг на 0,10 грн.

7. Автором було запропоновано впровадження таких заходів, спрямованих на зменшення собівартості медичних послуг ТОВ «Академіум»:

– оптимізація графіку роботи медичного центру, що обумовить часткове скорочення адміністративного та допоміжного медичного персоналу разом зі зменшенням витрат на комунальні послуги;

– впровадження самостійних досліджень аналізів крові за допомогою автоматичних аналізаторів;

– розширення спектру послуг, що сприятиме зменшенню питомих умовно-постійних витрат.

Ці рекомендації дозволяють скоротити собівартість однієї медичної послуги підприємства на 5,2 %. Капітальні вкладення при цьому складуть близько 200 тис. грн, а термін їхньої окупності – 0,65 років. Таким чином, означені заходи є економічно ефективними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безкоровайна Л. Як визначити вартість медичної послуги: комплексний підхід. *Медична бухгалтерія*. 2018. №1. URL: <https://ibuhgalter.net/ru/material/382/8332> (дата звернення: 01.03.2020)
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор-Видавництво, 2016. 378 с.
3. Бондаренко Т.Ю. Застосування сучасних методів обліку витрат. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. №7(48). С. 14-16.
4. Воронцова М. М., Юдин О. И. Калькуляція себестоимости услуги в медицинском учреждении. *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*. 2015. № 11. С. 66–70. URL: <http://e-koncept.ru/2015/15388.htm>. (дата звернення: 30.03.2020).
5. Гайдаржинська О.М. Основні методи калькулювання собівартості продукції та різновиди систем обліку витрат. *Економіка і суспільство*. 2018. №17. С.639-643.
6. Давидович І. Є. Управління витратами: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.
7. Долот В.Д. Методичні підходи щодо визначення собівартості та ціноутворення в закладах охорони здоров'я: терміни та поняття. *Ефективність державного управління*. 2013. №37. С.140-144.
8. Долот В.Д. Розрахунок собівартості медичних послуг у лікувально-профілактичних закладах України. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2013. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2013_2 (дата звернення: 15.02.2020).
9. Економіка підприємства в умовах ринкових перетворень: монографія / за загальною редакцією професора О.Г. Янкового. Одеса, Атлант, 2010. 390 с.
10. Економіка підприємства: підручник / за заг. та наук. ред. Г.О.Швиданенко. вид. 4-те, перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2009. 816 с.
11. Економічний аналіз: навч. посібник. / Н.А. Волкова та ін. Одеса: ОНЕУ, ротاپронт. 2015. 310 с.

12. Єгупов Ю.А., Єгупова І. М. Об одном из подходов к решению «вечной» проблемы распределения косвенных затрат. *Економіст*. 2012. №1. С. 28-33.

13. Єдина уніфікована методика розрахунку вартості медичних послуг, амбулаторно-профілактичного та стаціонарного лікування. *Аптека*. 2012. №841 (20). URL: <https://www.apteka.ua/article/143330> (дата звернення: 13.02.2020).

14. Інформаційно-статистичний довідник про допоміжні репродуктивні технології в Україні / за ред. В.М. Заболотько. Київ, 2020. 23 с.

15. Кошельок Г.В. Малишко В.С. Факторний аналіз рентабельності власного капіталу. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 361-368.

16. Кошельок Г.В., Шевченко Д.О. Використання інжинірингових послуг як фактор зменшення собівартості продукції. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: матеріали восьмої міжнародної науково-практичної конференції 13-14 вересня 2019*. Одеса, 2019. С.197-198.

17. Кошельок Г.В., Шевченко Д.О. Планування собівартості продукції як передумова для зниження загальних витрат підприємства. *Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів та молодих вчених 23 жовтня 2019 р.* Івано-Франківськ, 2019. С. 130-133.

18. Лень В.С. Методи розподілу непрямих виробничих витрат та їх вплив на собівартість продукції. *Вісник ЧДТУ. Серія: Економічні науки*. 2013. № 3 (60). С. 298-306

19. Ляшко І.І., Єременко О.М. Дослідження методів управління витратами на сучасних підприємствах. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління. Економіка та управління підприємствами*. 2016. №4. С.161-166.

20. Мельникова К. В., Василькова Ю.К. Шляхи зниження собівартості продукції за умов впровадження техніко-економічних новацій. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. №3(1).

С. 214-219. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_3\(1\)__43](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_3(1)__43) (дата звернення: 03.04.2020).

21. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості, затверджені наказом Міністерства промислової політики України №373 від 09 липня 2007 року. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=72838 (дата звернення: 15.03.2020)

22. Нестерова С.В. Обґрунтування доцільності калькулювання витрат на підприємстві. *Науковий вісник Мукачевського державного університету. Серія: Економіка*. 2017. №2(8). С.148-152.

23. Одношевна О.О. Методологічні принципи і методичні основи визначення економічної ефективності виробництва. *Економіка та держава*. 2014. № 6. С. 94-98.

24. Олійник С.О. Особливості обліку та управління витратами на підприємстві. *Науковий огляд*. №5(37). 2017. URL: <http://oaji.net/articles/2017/797-1499706443.pdf> (дата звернення: 18.03.2020).

25. Осипов В.І. Економіка підприємства: підр. Одеса: Маяк, 2005. 720 с.

26. Остапенко О.М. Шляхи зниження собівартості продукції в сучасних умовах господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. №12. С. 56-59.

27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 01.02.2020)

28. Про затвердження вартості послуги з медичного обслуговування : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. №1075. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/1075-2017-%D0%BF> (дата звернення: 25.02.2020).

29. Розіт Т.В., Мухоротова К.С. Калькулювання собівартості як основа ефективного функціонування підприємства. *Соціальна економіка*. 2018. №56. С.197-206.

30. Семчук І.В. Шляхи підвищення ефективності управління витратами на підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. С.544-548.
31. Скворнякова Ю.Б. Загальновиробничі витрати: вибір та обґрунтування бази розподілу. *Економіка та держава*. №7. 2018. С. 39-43.
32. Сорока С. Собівартість медичних послуг: суть та порядок формування. *Економічний аналіз*. 2011. №8 (1). С.321-323.
33. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства: навч. посібн. 4-те вид. Київ: Каравела, 2011. 352 с.
34. Управління витратами: навч. посібник до практичних занять з курсу «Управління витратами» / За ред. Л.А. Захарченко, Ю.О. Жаданової, І.В. Яцкевич. Одеса: ОНАЗ, 2009. 216 с.
35. Филипенко, О. М., Гросул В.А. Планування і контроль на підприємстві : навчальний посібник. Харків : ХДУХТ, 2011. 326 с.
36. Фінансова звітність товариства з обмеженою відповідальністю «Академіум» за 2017-2019 рр.
37. Цимбалюк Л.Г., Скригун Н.П. Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва як основа зменшення ціни товару. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2011. №3(15). С. 88-95.
38. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навчальний посібник. Харків, 2017. 166 с.
39. Щодо деяких питань бухгалтерського обліку: лист Міністерства фінансів України від 15.02.2013 р. № 31-08410-07/23-357/246. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF13019.html (дата звернення: 15.02.2020).
40. Явтушенко О. С., Андрусь О. І. Шляхи зниження собівартості продукції на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2013. №4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_4_44 (дата звернення: 10.02.2020).